

Veronika ŠVEHLOVÁ, *Hospodář Jana Brtvína z Ploskovic a Mikuláše Černobýla*, České Budějovice 2010 (= diplomová práce Ústavu archivnictví a pomocných věd historických Filozofické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích), 44 s. + 125 s. příloh.

Posudek vedoucího diplomové práce

Knihu s názvem *Hospodář*, knížka velmi užitečná vydal roku 1587 významný pražský tiskař Daniel Adam z Veleslavína. Spojil v ní dva starší hospodářské tisky, jejichž autory byli Jan Brtvín z Ploskovic a Mikuláš Černobýl. Veleslavínův tisk byl a je českému dějepiscectví dobře znám – již v průběhu první třetiny minulého století s ním pracovali představitelé hospodářských dějin jako byl Josef Kalousek (který jeho malou část uveřejnil v Archivu českém), František Hrubý nebo znalec hospodářských instrukcí Václav Černý. Bylo proto s podivem, že dosud nevznikla kritická edice tohoto tisku, který patří do okruhu hospodářské literatury, jež byla v raném novověku často vydávána. Uvedený úkol proto stanul před Veronikou Švehlovou, která si jako téma své diplomové práce zvolila právě Veleslavínův tisk.

Vzhledem k předmětu studia se předkládaná diplomová práce skládá ze dvou nestějně obsáhlých částí. Za cennější považuji její přílohu, v níž je publikována edice studovaného tisku (s. I-CXXV). Nejprve je zveřejněn obsáhlý titul knihy, za nímž následuje předmluva, která v originále není paginovaná. Oba následující tituly – nejprve Brtvínův a poté i Černobýlův – již paginaci obsahovaly, což se editorka rozhodla respektovat a do své edice ji doplnila. Oceňuji přitom, že se vyvarovala používání různých tipů písma pro tituly, podnadpisy apod. Na druhé straně její přístup činí edici poněkud méně přehlednou; je tak otázkou, zda k ní neměl být připojen např. obsah (nejlépe s odkazy na originální paginaci i na stránkování použité v příloze diplomové práce), který by uživateli informoval o jejích částech a umožnil mu rychlejší orientaci v obsáhlém textu. Formálním, byť lehce odstranitelným nedostatkem je ponechání paginace a někdy i samotných vět na na jedné řádce na koncích stránek. Přes uvedenou připomínku a výhradu považuji edici Veleslavínova tisku za velmi zdařilou a současně i za velmi cennou součást předkládané diplomové práce.

Samotné edici Veronika Švehlová předeslala interpretační výklad, v němž se zabývala studovaným tiskem. Nejprve musela podat jeho popis a stručně seznámit s jeho autory. Brtvínův tisk, poprvé vydaný roku 1535, obsahoval kromě předmluvy a závěru dvě části, v nichž se jejich autor věnoval ideálu křesťanského života a hospodářským otázkám. Jen o tři roky mladší Černobýlova kniha se zabývala výhradně vlastnostmi a povinnostmi pánů a jejich hospodářských úředníků. Veronika Švehlová si ve svém výkladu podrobně všimla samotné Vel-

slavínovy předmluvy, která se snažila ospravedlnit hospodářskou činnost jako legitimní způsob obživy. V té souvislosti se její autor zabýval ideálními vlastnostmi muže a ženy i jejich vzájemným vztahem v rodině. Kromě rodiny se Veleslavin věnoval také legitimizaci hospodářského úřednictva na – zejména šlechtických – panstvích a statcích, neboť právě o nich velká část jeho tisku pojednávala. Oba autoři se následně věnovali úkolům, povinnostem a kompetencím některých úředníků, kteří se v 16. století podíleli na správě pozemkového majetku v rukou pozemkových vrchností. Usilovali o vymezení jejich povinností, ale také se je kupříkladu snažili motivovat k vedení písemné agendy. Přeci jen podrobnější Brtvínův tisk se věnoval také podobě vrchnostenského soudnictví. Přes některé odlišnosti si ale oba tisky byly velmi podobné (srov. autorčino tvrzení na s. 23).

Protože se Brtvín i Černobýl věnovali správě pozemkového majetku, zařadila Veronika Švehlová do následné kapitoly výklad o podobě vrchnostenské správy v 16. století. Hlavní oporou jejího kompilativního výkladu se stala literatura věnující pozornost vrchnostenským hospodářským instrukcím a podobě správy na dominiu posledních Rožmberků, Pernštejnů a olomouckých biskupů. Poznatky získané studiem tisku se tak snažila komparovat s reálnou podobou soudobé vrchnostenské správy. Správně přitom konstatovala, že studovaný tisk se věnoval výhradně lokální vrchnostenské správě a měl mnoho společných rysů s dobovými hospodářskými instrukcemi. Stranou jejího výkladu ale zůstaly další panské rody, jako páni z Hradce, Valdštejnové nebo Smiřičtí. Užitečné poznatky by autorce mohly nabídnout studie věnované správě komorních panství, statků nižší šlechty nebo pozemkového majetku patřícího městům.

Poslední kapitola pak byla věnována zastoupení Velaslavinova tisku v soudobých knihovnách. I v tomto případě diplomantka vycházela z publikovaných poznatků o knihovnách některých církevních institucí, šlechtických rodů a dokonce i měšťanů.

Diplomovou práci Veroniky Švehlové považuji za cenný příspěvek k poznání normativního diskurzu vrchnostenské správy, který byl nesen hospodářskými instrukcemi a také dobovou hospodářskou literaturou, o níž je toho prozatím známo velmi málo. Práci doporučuji k obhajobě a vzhledem k uvedeným připomínkám ji hodnotím ještě jako **výbornou**.

V Jindřichově Hradci 3.6.2010

Doc. PhDr. Josef Hrdlička, Ph.D.